

RØST-EXKURSIONEN

6—12 juni 1986

En ö långt nordvärt i Atlantens vida vatten, Bodø som avgångsstation, sikte mot Lofoten, det blev klart det vinnande projektet, då OA vårvintern 1986 planerade sin sommarexkursion. Det var Røstlandet, med sina kringliggande fågelberg med miljontals bevingade, som lockade. Lunnefågel, kryckja, stormfågel, tordmule, skarv... Och som alltid vid färder i norr, en sugande längtan till det vilda, karga, ursprungliga. Skönheten. Störvelnheten.

Fredagen den 6 juni grydde med strålende sol — ett väder som förunnades oss under hela veckan — och kl 10 rullade Haglunds nya fina Setra-buss in till Vasa. Efter att ett antal resenärer droppat in under vägen norrut, satt så slutligen i bussen 29 förväntansfulla — chauffören Bengt Haglund inräknad!

Vårt mål och övernattningställe första dagen var Aavasaksa. Men vi drogs från början mot havet och vår första paus blev, enligt planering, vid Kalajokis sanddyner med utsikt mot en blånande horisont — en association till Atlantäventyret! En speciell upplevelse fick vi under färden upp: Kukkolankoski, där man fiskar sik i forsen med urgamla metoder, med häv. I Aavasaksa, där vi åt och sov fint på hotell, var vi förstas uppe på berget och beundrade utsikten.

Följande morgon, efter kaffefrukost, åkte vi så in i Sverige. Dagen blev fin med spontana pauser, då vi lyfte ut i terrängen bussens varmvattenuomat och dukade upp OA:s "bjudningsbord" med kaffe- och tepulver och en del tilltugg — som smakade festligt resan igenom! Då vi passerat världens största stad, Kiruna, är vi inne på "en av Sveriges vackraste vägar", nya Nordkalottvägen. Vi njuter och fotograferar och gör avhopp i Abisko med Lappporten i blickfånget — för att sedan uppleva ännu mäktigare vyer ned mot Narvik. Narvik Camping med splittrerna, trädoftande stugor var vårt övernattningställe. Men den soliga, fina kvällen lockade oss upp med "fjellheisen" till Fagernäsfjället och en fantastisk utsikt och botanisering i fjällbranten. Några i gruppen strävade vidare uppåt och fick fina upplevelser under den solljusa natten.

Det blev tidig start följande morgon med Narvik Campings fina service i gott minne — vi fick vår frukost med i bussen, propert upplagd på tallrikar, i portionspaket. Detta för att vi åkte före frukostdags p.g.a. att färj-

trafiken på vår sträcka Narvik-Bodø hade söndagstidtabell, och vi måste vara framme i Bodø till kl 15, då flytetyget "Mosken" avgick till Røst. Sträckan Narvik-Bodø, ca 300 km, var verkligen hisnande storslagen och vi fick dessutom uppleva den i bästa tänkbara väder.

Allt klaffade och vi anlände i god tid till Bodø — staden med solen i vapenskölden. Så har också Bodø sol dygnet runt från början av maj till mitten av juli. Med Golfströmmens inverkan har också Bodø, trots sitt nordliga läge, endast 3 grader lägre temperatur än Oslo, såväl sommar som vinter! En intressant upplevelse blev de silverblänkande strömvirvlarna i Saltstraumen. Platsen låg endast 3 mil söderom Bodø, så vi hann gott och väl med en avstickare ditut.

Efter att ha åkt upp till ett utsiktsberg med vid utsikt över havet, skulle vi så få äntra färjan till Røst — 100 km sjöväg under 5 timmar, det kändes bra. På färjan fick jag en pratstund med styrman uppe i hans styrhytt och bra förhandsinformation: Under återfärden från Røst, som skulle ske på natten kl 21—9.30 (209 km), hade vi möjlighet att landstiga på Värøy, samt vid Reine och Ballstad på Lofotenlandet, ca 1 timme på varje ställe. Det var något att se fram emot! Men nu skulle vi först till Røstarkipelagen, kallad "De tusen öars land" — yttersta utpost mot öppna havet. Det sägs, att här finns lika många gräsbeklädda kobbar och skär som det finns dagar i året — de flesta låga och jämna. Endast Røstlandet, dit vi är på väg, och 8 andra mindre skär är bebodda. Däremot har man landsatt får på dessa gräsbeklädda skär. Huvudnäringen på Røst är givetvis fiske men helt naturligt utnyttjar man som färbete de frodigt grönskande skären, guano-gödslade av miljontals fåglar. Här kan dessutom fåren, som ingen annans-tans så långt norrut, gå ute året runt.

Fågelberg

När färjan närmar sig Røstlandet, börjar de märkvärdigt formade fågelbergen dyka upp ur havet som höga hattar. De tre största är Stavøya (147 m.ö.h.) Vedøya (209 m), Storfjellet (267 m) — en rolig silhuett längre ut bildar Nykene, som en egen hopträngd svamphattfamilj. Här finns även öar, som bär de klingande namnen Hernyken, Trenyken... Det känns fantastiskt, att vi redan följande dag skall vara uppe bland fåglarna på Vedøya.

På Røstlandet bor vi trivsamt hos Andreas Skagen på Haugli Hospitz — där hans glada hustru tillreder nyssfångade fiskupplevelser varje dag. Och Andreas myser och ser gärna, att man tittar på när han filear, vilket också i sig är en upplevelse!

På kvällen, ja, det närmar sig kanske midnatt, men det röda solklotet är ju högt på himlen, då vi tar tubkikare och vandrar ut till de av Andreas Skagen anvisade sankmarkerna för att titta på vadare och på sjöfåglar nere vid stränderna. Det första vi ser, när vi hoppar av vägen in på strandängarna, är häger. Det bådar gott och kvällen blir också full av fågelljud och fågelsyner. Men det som etsat sig in, kanske för evigt, från

Exkursionsdeltagarna bodde på Haugli Hospitz — omgivna av torkad torsk, endel av fångsten från vinterfisket. — Foto: John Ahläng.

den här turen och blev den kvällens Røst, är havets dofter och ljud och ejdrar i silhuett simmande i tången i en brandröd solgata, som fångas in i en obruten horisontlinje. Ett stort, oändligt hav och en mycket liten ö. Var man än rör sig på Røstlandet har man havet med sig och in på sig. Røstlandet är helt flackt, verkligen som en pannkaka. Det sägs, att det finns en högsta punkt på 11 meter, men t.o.m. det är svårt att tro! Ön är bara 6 km lång och 3—4 km bred. Här bor omkring 800 människor. Då Røstlandet är så flackt och inte har ett enda skyddande träd, känns det när vinden går till och Røstlandet förvandlas till en vindpiskad ö. Det fick vi också pröva på vår andra dag på Røst, då vi nästan inte hölls på benen, t.o.m. då vi traskade på vägarna. Det var rent av livsfarligt, då vinden tog i och det samtidigt kom en bil framrusande. Ja, verkligen bil. Personbilar i skytteltrafik stup i ett och i superfart — ett ofattbart fenomen på denna pyttelilla ö långt ute i havet.

Vedøy

Vår första dag på Røst var det idealväder för vår planerade båtfärd ut till Vedøy, fågelberget. Andreas Skagen körde oss dit ut. Vi är fulla av förväntan. Vi vet, att vi där skall se lunnefågel och kryckja i tusental, men vi hoppas också på andra intressanta upplevelser, såsom stormfågel, praktejder labb, topp- och storskarv, förutom tordmule, tobis- och sillgrisslor och någon ståtlig havsörn... Fågelbergen stiger brant upp ur havet med lodräta väggar, oftast kringsvallade av vresiga, skummande

atlantvågor. Dessa öar skulle väl vara i det närmaste helt ointagbara, om här inte skett en erodering, som bildat vikar med stenbumlingar. Här är det heller inte det lättaste att landstiga, då stenarna är överspolade med tjocka lager slippriga, hala alger. Då man väl kommit i land, märker man, att här växer frodigt, grönt gräs inåt land i stora knöliga tuvor. Och det gröna fortsätter långt uppåt berget, varvat med någon sträng av stenras, och når slutligen ända upp till toppen, ett par hundra meter upp, där man slutligen vandrar i saftiga, höga, mörkgröna grästuvor.

Røst fågelberg hör till de största samlingsplatserna i världen för många sjöfågelarter. Var tredje sjöfågel i Norge finns på Røst, sägs det. Vedøy, som vi besökte, skall ha ca 1 miljon kryckja. Ingen har ju kunnat räkna dem, påpekar Andreas Skagen, så allt är ju uppskattningsvis. Men visst tror man, att det verkligen är så mycket — bergväggarna är ju fullbelagda! Lunnefågeln häckar i de gräsbevuxna stupen. I en jordhåla, som ofta är någon meter djup, lägger fågeln sitt enda ägg. En lunnefågel kan bli mycket gammal, 50—60 år, tror man. Dödligheten bland de vuxna fåglarna är årligen bara 2%, vilket är fågelns räddning, då häckningen lyckats endast två år under de senaste 16 åren. På Vedøy har det gjorts en kartering, som visar på 80.000 häckande par. Totalt antar man, att det rör sig om 800.000 par eller mer än $\frac{2}{3}$ av Norges lunnefåglar.

Det var redan på vägen upp på berget, som vi fick vår lunnefågelupplevelse. Där hade vi lunnefågeln's boplatser på den gräsbevuxna väggen i passet mittemot. Att befinna sig uppe på platån på berget var onekligen mödan värt, fast det pirrade litet vid tanken på nedstigningen, då branten plötsligt kunde vara glashal som en kana — där vandrade ju också får med matsmältning! Det var utsikten över alla kringliggande småöarna och fågelbergen med Vedøys egna branter som intressanta kulisser, och det var sikten 200 meter rakt ner — genom vita fågelvingar — i ett glasklart turkosskimrande vatten...

Väl nere från berget, vandrade vi längs stranden runt ett "hörn" av ön och vi upptäckte, att också på alla de bergväggarna vimlade det av kryckja. Vi hittade också en ganska djup grotta, där det vid ingången formligen regnade ner vit guano! Den gödslingen gav god grogrund för växtligheten, dvs örter och gräs. Så stor artrikedom kunde vi inte anteckna men allt var så fantastiskt frodigt. Här trivdes skörbjuggsörten (*Coclearia*)! Och på klipphyllorna kunde man se vanlig rödblåra i så jättelika former, och dessutom ibland albino, att man hade svårt att identifiera den.

För den som hade ögonen öppna, fanns det mycket intressant att notera och samla. Och det hade Nicke, 11 år, från K:stad. Förutom alla fågeliakttagelser han gjorde, hade han en hel samling med det, som flodvattnet hade fört upp på stranden. Det första han såg, då han hoppade iland på Vedøy, var en väl bibehållen lunnefågelnäbb — en trofé!

Sillgrissla och kryckja (tretåig mås) på Vedøy. — Foto: John Ahläng.

Han letade ivrigt längs stränderna och fiskade upp bl.a. kammussla, som var ett nytt fynd. Han hittade vackra skålsnäckor och valthorns-
snäckor och dessutom en stor äggsamling av snäckor. I slippet, där vi
kravlade oss i land, plockade han fram jättelånga exemplar av snärj-
tång, läderartad Laminaria (fingertång och bladtång), också knöltång
och spiraltång med sina roliga bubblor. Och så fanns där ju också
spröd, grönskimrande havssallad bland de kraftiga tångarterna.

På hemvägen från ön gav Andreas Skagen oss en upplevelse, som
skulle bli något av det finaste vi varit med om. Han körde sakta och nä-
ra runt en kobbe, där det låg gråsäl, omkring 10—12 stycken. Vi kunde
med kikare se in i deras runda, milda ögon... De föreföll till en början
helt orädda, först så småningom började någon glida ner i vattnet.

Lofoten

Föjande dag på Røst var anslagen för att utforska ön. vi strövade kors
och tvärs i spontana grupper, besökte platser och iakttog det, som int-
resserade var och en mest. Kl 21 på kvällen var det dags att säga farväl
till det intressanta Røst och vår trevliga värdfamilj Skagen. Mosken an-
lände litet försenad p.g.a. att det stormat ganska så bra på dagen, men
blåsten såg utt att börja avta. Vi hade alla kojplatser på "Mosken",
men de flesta av oss skulle utnyttja dem minimalt. Det blev nämligen
en mycket intressant återfärd till Bodø: 209 km i st.f. 113 "raka spå-

ret", som vi kommit till Røst. Vi skulle göra en omväg in till Lofotenlandet. "Mosken" är en kombinerad passagerar- och lastbåt, som anlöper diverse hamnar för lastning och lossning. Efter drygt 4 mil promenaderade vi omkring på Värøy, närmaste ö-granne till Røst. I motsats till Røstlandet är Värøy mycket hög och brant med lagunliknande vikar, en intressant fågelö även denna, förutom dess många andra attraktioner.

Då vi sedan stävar ut och kommer i linje med Värøys nordligaste udde och lämnar ön, får vi en märklig, oförglömlig skönhetssyn. Solen, gömd bakom den 456 m höga Nordlandsnupen, sprakar ut i brandrödagula skimrande eldskensflammor. De starka färgerna på natthimlen, belysningen över vattnet, den mörka, branta Lofotväggen, hela stämningen är på något sätt överklig, trolsk. Vi står uppe på däck, några av oss, som inte kan gå ner i kojn och sova bort en enda minut. Vi spanar in den lilla ön Mosken, som givit vår färja sitt namn och mellan Mosken och Lofotodden har vi den farliga Moskenesströmmen, en kraftig, virvlande tidvattensström, som inspirerat äventyrsförfattare.

Havet och himlen. Nordlandsnupen t.v., Mosken t.h. En natt att minnas. — Foto: John Ahläng.

Vår första landstigningsplats på Lofotenlandet är Reine, det största fiskesamhället på Moskenesöya, som är den västligaste ön i Lofotenkedjan. Vi har snart i blickfånget Hermansdalstindens spetsiga topp. Moskenesöya har, speciellt här vid Reine, en helt alpin karaktär med höga, spetsiga toppar och vassa kammar. Här har bildats branta stup och vil-

da klyftor, då ön är genomskuren av vatten, fjordar, vikar, sjöar. Man vet med sig, att detta har man i sina drömmar, att det här bär man inom sig, till man en dag är mitt uppe i allt detta vilda, sköna, och det ganska så snart...

Vi kör förbi Flakstadöya och rakt mot Vestvågöyas sydspets till Ballstad fiskehamn. Här stannar vi också en timme och vi strövar omkring i det lilla fiskesamhället, som ligger vid foten av höga, mäktiga bergmassiv. Klockan är 5 på morgonen, då "Mosken" tar kurs på Bodø, rakt söderut, och vi "de sista mohikanerna", går ner till kojens för att sova. En stund. Klockan 8 är sista chansen till morgonkaffe på färjan!

Kl 10 är vi framme i Bodø och man känner sig märkvärdigt pig — det är visst lofotenluften-intrycken, som stärker livsandarna! Men det känns också underbart, när den intensiva värmen i Bodø slår emot oss — efter att vi haft det ganska så tempererat, ca 10 grader, på Røst...

Vi strosar runt i solen ett par timmar i stan och i hamnen och så är vi klara för hemfärd. Vi åker via Fauske, genom Junkerdalen med Solvågind och längs Graddisvägen ned till Arjeplog — med spontana uppehåll och kafferaster vid natursköna och intressanta ställen.

I Arjeplog får vi festligt med mat och logi i propra Kraja stuby. På kvällen fick vi på extra tid besöka det alltid lika faschinerande Silvermuséet. Vi kunde konstatera, att grundaren Einar Wallqvist, efter sin bortgång, fått en värdig efterträdare, som med entusiasm och pietet vårdade och förevisade samlingarna.

Vår sista morgonstart skedde i strålände solsken, som vi vid det här laget vant oss så vid, att vi börjat anse det helt naturligt att så skulle vara. Vi körde neråt, via Arvidsjaur och "Lappbyn" och så småningom in på Vindelälvsvägen. Här gjorde vi ett längre uppehåll för att se och njuta av Mårdeleforsens skummande vattenmassor. Man kunde gå över en hängbro ut till en liten holme mitt i älven och här få nya blickfång och komma till andra delar av forsens. Det kändes skönt, att Vindelälven fått förbli otämjd, att forsarna svallar fritt och vilt.

Sedan blev det raka spåret till Umeå och en stunds shopping. Färjan entrade vi kl 18, kastade oss över maten, shoppade och smidde planer för nästa sommars OA-resa, samtidigt som vi inventerade intrycken från Røst och våra fågeliakttagelser. Vår mesta fågelkännare, Patrik från Kronoby, räknade in 87 arter under resan. Blande de intressantaste var väl lunnefågel, praktejder, stormfågel, häger, labb, tretåig mäs, sillgrissla, smalnåbbad simsnäppa. Och havsörnen vid Vedöys fjällvägg skall vi inte glömma.

Kl 23 var vi tillbaka i Vasa efter vår 7-dagars-exkursjon till Røst och lunnefåglarna. Det kändes skönt att alla såg nöjda och glada ut, att allt gått lyckligt. Och hur skulle det inte vara så, för resten, med ett sådant färdmål och en sådan grupp!

Tack till er alla i gruppen för god anda och gott humör!

Enligt resedeltagarnas önskan publiceras följande, skrivet och hållet av Rigden Stubb:

Tal hållet i Haglunds buss i Holmsund 12.6.1986 då OA var på hemväg från Röst:

Bästa medresenärer!

Det har under senare tid blivit sed, att man under dylika utlandsresor gör en bedömning av deltagarnas beteende och uppförande. Eftersom vi inte bara ville följa med vår buss, utan även med vår tid, stod det från första början klart, att även vi borde göra en dylik utvärdering. Bedömningsgrunderna var väl redan från första början klara för envar: var och en hade sina egna. Däremot vållade frågan om hur resultatet skulle kunngöras en del huvudbry. Mot varandra stod två förslag:

Det ena var, att av de 29 deltagarna skulle de 27 sämsta erhålla offentligt klander.

Det andra var, att av de 29 deltagarna skulle de två bästa få offentlig beröm.

Det senare förslaget segrade med enfaldig majoritet. Vid efterföljande genomgång av resenärernas fel och förtjänster befanns endast två personer uppfylla de uppställda kriterierna, varför valet blev lätt. Beslöts därefter att vid lämpligt tillfälle offentliggöra valutgången och överhölja vinnarna med ogripbara ord och handgripliga gåvor. Nu är den stunden kommen.

Första pris, ett riktig ärenpris, tillföll Rut med följande motivering:

Hon uppfyller till alla delar det första villkoret, det att vara färdledare. Som sådan har hon i sin planering ådagalagt stor flit och goda insikter, samt visat sig ha utomordentligt god hand inte bara med alla berörda norrmän utan även med vädrets makter.

Sina planer har hon lyckats omsätta i praktiken på ett berömvärd sätt. Alla viktigare beslut under resan har fattats i god demokratisk ordning med allmän omröstning. Sedan har man följt de på förhand uppgjorda ritningarna.

Besittande stor kännedom om nordliga förhållanden, som hon oftast studerat på ort och ställe, har hon kunnat ge oss god, och mestadels, riktig information.

Hurtig och vänlig har hon hållit oss på gott humör.

Med utåt bibehållen fattning har hon uthärdat att vi inte alltid fattat.

På grund av ovannämnda omständigheter har hon i högsta grad bidragit till att vår resa blivit i allo lyckad. Hon förutspås därför, trots hennes ivriga försäkringar om motsatsen, en kommande karriär såsom färdledare. Beviljas hon därmed rätten att i fortsättningen bära titeln REISERUTERUT.

Så vill vi fortsätta med att avslöja, att juryn efter moget övervägande utsett Bengt till första arvprins. Motivering:

Han uppfyller till alla delar det första villkoret för en sådan, nämligen att vara chaufför i Haglunds nya fina utfärdsbuss. Som sådan har han med utmärkt manövreringsförmåga fört oss på vägar med de mest oländiga omgivningar, om vilka han dessutom visat gedigna kunskaper och sålunda i hög grad även ökat våra insikter.

— Med glatt humör och god humor har han ökat den allmänna trivseln.

— Han har både växlat bussen och medresenärernas pengar.

— Har det dessutom visat sig, att han i det tysta försöker lindra brödbristen i Norge. I denna sin filantropiska gärning har han säkerligen haft inte så ringa nytta av att han talar norska nästan helt obehärskat.

Till slut: Ett fyrfaldigt leve för Rut och Bengt! Leve de! Hurra, hurra, hurra, hurra!

